

jućim stanjem, sa upotrebom narodnog jezika, u Crnoj Gori pomenutog vremena.¹³ Zbog toga se uopšte ne može govoriti, kako smatra Nikčević, o »dijametralnoj« razlici jezičkog stanja između Srbije i Crne Gore u vremenu neposredno pre pojave Vuka Karadžića, već samo o delimičnoj, o prisustvu, pored narodnog, i slavenosrpskog jezika u tadašnjoj literaturi u Vojvodini. Postojanje narodnog jezika u književnosti vojvođanskih Srba u predvukovskoj epohi kategorički negira shvatanje o »dijametralnoj« razlici u ovom pogledu između Crne Gore i Srbije, odnosno Vojvodine. O njoj bi se moglo govoriti samo u slučaju da, eventualno, nije bilo narodnog jezika u literaturi vojvođanskih Srba pre Vuka, već da je u njoj egzistirao jedino slavenosrpski, odnosno ruskoslovenski jezik. To, međutim, nije tačno, što je, verujemo, i u ovom kratkom osvrtu pokazano i što još jednom potvrđuje da se izvesne Nikčevićeve konstatacije, iznesene u njegovom članku, ne mogu prihvatiti a ni naučno dokazati.

PITANJA I ODGOVORI

U LATINICI JE TAČKA IZA RIMSKOG REDNOG BROJA FUNKCIONALNO POTREBNA

Uredništvo Jezika primilo je dopis uglednog kulturnog radnika prof. Jurja Bukše, u kojem on prigovara što Pravopis hrvatskosrpskoga književnog jezika iz g. 1960. u § 130. dopušta nejasnoću u čitanju teksta. Do te nejasnoće dolazi dosta često zbog toga što Pravopis određuje da se iza rimskog rednog broja ne stavlja tačka. Da bi naši čitaoci jasnije vidjeli o čemu je riječ, donosimo dopis prof. Bukše u cijelosti:

»U Školskim novinama broj 6/69. objavljen je dopis (a nekoliko dana kasnije prenio ga je Vjesnik) koji počinje ovako:

I metaloprerađivačka škola u Zagrebu postala je već odavna...

Vjerujem da će većina onih koji to pročitaju – kao što se i meni dogodilo – pročitati: *i metaloprerađivačka...*, a ne, kao što bi zapravo trebalo: *prva metaloprerađivačka...*

Ovaj primjer navodim zato što mi se čini da odredba Pravopisa (§ 130 c) da se iza

rednih brojeva tačka ne piše ako su označeni rimskim brojkama odgovara ćirilici (koja u svojoj azbuci nema slova I ni V), ali ne i latinici, gdje, pogotovu u verzalnom tekstu, brojke I i VI mogu katkad stvoriti zabunu, kao u primjeru koji je gore naveden. Ne znam da li se varam, ali čini mi se da nijedan drugi narod koji se služi latiničkim pismom ne izostavlja tačke iza rednoga broja označenog rimskim brojkama (npr. Slovenci, Nijemci i dr.), ili pak umjesto tačke dodaje oznaku slovima (npr. Talijani, Englezi, Francuzi i dr.).

Pravopis dopušta tačku iza rimske brojke jedino u slučaju navedenom u § 130 d, ali se taj izuzetak ne odnosi na primjer koji sam naveo (jer ga ne možemo podvesti pod ono 'ili što slično').

Pitam se, ne bi li valjalo pogodnom prilikom ponovo razmotriti i možda dopuniti navedeni paragraf Pravopisa.«

Zapažanja i ocjena prof. Bukše sasvim su pravilni, pa je i prijedlog na kraju dopisa posve opravdan, te mislim da će se o tom pri objavljivanju drugog izdanja Pravopisa raspravljati i jamačno donijeti funkcionalno rješenje koje će otkloniti nejasnoću.

¹³ Opšte je poznato da je i tada u Crnoj Gori i Srbiji u funkciji crkvenog jezika bio ruskoslovenski jezik.

Radi potpunosti napominjem da sam već upozorio na taj nedostatak u knjizi »Književni jezik u teoriji i praksi«, Zagreb, 1965, str. 422. i 423. Naveo sam ondje ove nejasne primjere teksta: I JAVNO NADMETANJE, V JAVNO NADMETANJE, VI JAVNO NADMETANJE. Ni u tim se primjerima ne zna je li to »i javno nadmetanje« ili »prvo javno nadmetanje«, je li ono »vi javno nadmetanje« ili »šesto javno nadmetanje«. Tačka iza rimskog rednog broja u latinici svakako ima funkcionalno značenje, pa je potrebno da je i Pravopis propiše.

U spomenutom svojem članku predložio sam u vezi s tim pitanjem da se pojednostavni spomenuto pravilo o tački iza rednih brojeva. Do sada postoje četiri pravila, a uvođenjem tačke iza rimskog rednog broja bila bi samo dva pravila. Dovoljno bi bilo reći da se tačka stavlja i iza arapskih i iza rimskih rednih brojeva, a da se ipak izostavlja onda kad se iza njih pojavljuje za. rez. Na primjer: U I. nadmetanju postigao je uspjeh. Ali: U I, II, III. i IV. nadmetanju nisu postignuti željeni rezultati.

Pravopisno pravilo ne smije dopuštati nejasnoće u značenju teksta. Stoga ćemo i predložiti promjenu dosadašnjeg pravila.

Lj. Jonke

HRVATSKI OBLIK NEKIH OSOBNIH IMENA STRANOG PORIJEKLA U NULTOJ AFEKTIVNOSTI

Prof. H. Jurišić iz Sinja pita kako treba govoriti i pisati neka imena stranog porijekla: da li *Alojzij* ili *Alojzije*, *Ambrozij* ili *Ambrozije*, *Atanasij* ili *Atanasije*, *Aurelij* ili *Aurelije*, *Benedikt*, ili *Benedikto*, *Leonard* ili *Leonardo*, *Albert* ili *Alberto*, *Firmo* ili *Firm*, *Lino* ili *Lin*, *Lujo* ili *Luj*. Treba li pisati citirana imena sa *-ij* ili *-ije*, sa svršetkom na *-o* ili suglasnik? Nekada je u pisanju ovih imena vladala velika sloboda. Tako se ime svetoga *Alojzija* pisalo u književnosti *Alojz*, *Aloviz*, *Aluviz*, *Alviz*, *Alviž* (Krk). Ime svetoga *Ambrozija* pišu *Ambrodo*, *Ambros*, *Ambrosija*, *Ambrosije*, *Ambro-*

sio, *Ambroz*. *Ambrozij*, *Ambrozije*, *Ambrozio*, *Ambrozo* (v. Akademijin rječnik I, 76. 80). Danas ova imena, uz oblike kada se radi bilo o kojoj afektivnosti, hipokoristicima, pejorativima i sl., u kojima ova imena mogu poprimiti razne oblike s kraćenjima i hipokorističkim akcentima, – u nultoj afektivnosti, u krsnom listu, u rodnom listu, u dokumentima, u službenom usmenom saobraćaju imaju uglavnom ustaljen oblik. Tako se govori samo (*sveti*) *Alojzije*, (*sveti*) *Ambrozije*, (*sveti*) *Bonifacije*, *sveti Alberto*, *sveti Bernardo*, *sveti Benedikt(o)*, *sveti Firmo*, *sveti Leonardo*, *sveti Lino*, *sveti Lujo*. Moglo bi se dopustiti i dvostrukost *Bonifacij* i *Bonifacije*, ali se danas uglavnom ustalilo *Bonifacije*. Tako je propisao i *Pravopis* iz 1960. koji kaže na str. 141. da grčka imena na *-ios* i latinska na *-ius* pretvaraju za. vršetak u *-je* (*Vergilius* – *Vergilije*, *Iulius* – *Julije*, *Polybios* – *Polibije*). Spomenuti *Pravopis* za imena na *-us*, ako imaju suglasnički skup nezgodan za izgovor, dopušta završno *-o* (*Patroklo*, *Kadmo*, *Seksto*, *Sofoklo*, *Kserkso*). Završno *-o* imaju i neka imena koja nemaju nezgodan suglasnički skup: *Glauko*, *Tito*, *Kvinto* (uz *Glauk*, *Tit*, *Kvint*). Dakle, prema *Pravopisu* treba pisati: *Bonifacije*, *Benedikt(o)*, *Leonardo*, *Alberto*, *Firmo*, a dvostrukost je dopuštena za *Bruno* – *Brun*, *Lino* – *Lin*, *Lujo* – *Luj*. Mislim ipak da bi trebalo i tu ostati kod *Bruno* i *Lino*, pa i *Lujo*. Kako završni samoglasnici u ovim imenima pojačavaju samoglasničku sekvenciju u ritmu rečenice, dobro je zbog »ljepote jezika« zadržati samoglasnički završetak. Jedino mi se čini da je dosta uobičajeno pisati i (*sveti*) *Benedikt*, *Bernard*, *Albert* (*sveti Albert Veliki*). Dakako, potrebno je kazati da u osobnim imenima danas vlada dosta velika šarolikost te u dokumente i službene spise ulaze često i hipokorističke forme, pa i kod pisanja spomenutih imena treba dopustiti dvostrukosti, koje mogu biti izazvane raznim uvjetima, željama, običajima, kulturnoj sredini i slično. Tako još dodajem da se ime svetoga *Antuna* ustalilo samo u tom obliku premda je i on nastao prema latinskom obliku na *-ius Antonius*.

Valentin Putanec